

A SZOMBAT KEZDETÉNEK IDEJE

J. N. Andrews

The Review and Herald, 1855. december 4.

Ennek a kérdésnek a megválaszolásakor nagyon fontos figyelembe vennünk, hogyan határozta meg a Teremtő a nap kezdetét már a kezdetekben. Ugyanis amikor az első nap elkezdődött, ugyanott véget is ért; ahol az első nap kezdődött és befejeződött, ott kezdődött és ért véget a második is, és így tovább: a harmadik, negyedik, ötödik, hatodik és hetedik nap. Ahogy az első hét napjai elkezdődtek és véget értek, ugyanúgy kezdődtek és értek véget az összes későbbi hét napjai is. Ezért nagyon fontos a lehető legpontosabban meghatározni, mikor kezdődött a nap a teremtés hetében.

Mit jelent a „nap” szó Mózes első könyvének első fejezetében? Kétféle értelemben használják. Először: Isten a világosságot nevezte nappalnak, megkülönböztetve a sötétségtől, amelyet éjszakának nevezett. Ebben az értelemben a nap a 24 órának azt a részét jelenti, amikor világos van. Másodszor: a hét hetedik részét, vagyis a teljes 24 órás időszakot jelenti. Az 5. vers mindkét jelentésre példát ad: „És Isten a világosságot nappalnak nevezte, a sötétséget pedig éjszakának; és lett este, és lett reggel: első nap.” Most a második jelentéssel foglalkozunk.

Egyesek azonban azt mondják, hogy a „nap” szó nem jelent 24 órás időszakot, vagyis az éjszaka soha nem tartozik bele a bibliai értelemben vett napba. Ezt röviden érdemes tisztázni. A 2Mózes 20:11 ezt mondja: „Hat napon teremtette az Úr az eget és a földet.” Ez azt mutatja, hogy a hat nap magával a teremtéssel kezdődött. Másképpen fogalmazva: a hét első napja akkor kezdődött, amikor Isten megteremtette az eget és a földet. Ekkor még teljes sötétség borította a mélységet, egészen addig, amíg Isten Lelke meg nem mozdult a vizek felett. Ezután Isten megteremtette a világosságot. A világosságot elválasztotta a sötétségtől, az egyiket nappalnak, a másikat éjszakának nevezte.

„Kezdetben teremtette Isten az eget és a földet. A föld pedig kietlen és pusztaság volt, és sötétség volt a mélység színén. Isten Lelke lebegett a vizek felett. És Isten ezt mondta: Legyen világosság! És lett világosság. Isten pedig látta, hogy a világosság jó; és elválasztotta Isten a világosságot a sötétségtől. És Isten a világosságot nappalnak nevezte, a sötétséget pedig éjszakának. És lett este, és lett reggel: első nap.” (1Mózes 1:1-5)

Ez egyértelműen azt mutatja, hogy az éjszaka volt az első nap első része, és ezért – ha Isten eredeti rendjét követjük – minden későbbi napnak is ez volt az első része. Hogy ennek a gondolatmenetnek az ereje még világosabb legyen, nézzük meg a teremtés történetének további kijelentéseit is.

„És lett este, és lett reggel: második nap.” „És lett este, és lett reggel: harmadik nap.” „És lett este, és lett reggel: negyedik nap.” „És lett este, és lett reggel: ötödik nap.” „És látta Isten, hogy minden, amit alkotott, íme, nagyon jó. És lett este, és lett reggel: hatodik nap.” (1Mózes 1:8, 13, 19, 23, 31)

Érdemes azt is megfigyelni, hogy még a 2300 nap is ugyanilyen felépítésű. Ezek szó szerinti napok, amelyek 2300 évet jelképeznek. A héber szöveg szó szerinti jelentését megadó jegyzetben minden egyes nap „este-reggel” kifejezésként szerepel.

Mózes törvénye közvetlenül is megerősíti ezt. Sőt, tekintélyes módon rögzíti azt a tényt, hogy az éjszaka a nap része, és hogy a nap este kezdődik. 3Mózes 23:32: „Nyugalom napja legyen ez nektek, és alázzátok meg magatokat; a hónap kilencedik napjának estéjén, estétől estig tartsátok meg a szombatot.” Ez a szöveg meghatározza a hetedik hónap tizedik napját, és ezzel együtt a hónap többi napjának rendjét is. Azt mondja, hogy a hetedik hónap tizedik napja a kilencedik nap végén, este kezdődik, és a következő estig tart. Ezt a tanúságot nehéz félretenni.

Ezzel összhangban azt olvassuk, hogy Jézus keresztre feszítésekor az előkészületi nap délutánján azt akarták, hogy a kereszten lévőket lábait törjék meg, hogy ne maradjanak ott szombaton (János 19:31). Amikor pedig Jézust levették a keresztről, azon a délutánon „közeledett a szombat” (Lukács 23:54). János így ír: „Azon a helyen pedig, ahol megfeszítették, volt egy kert, és a kertben egy új sír, amelybe még senkit sem helyeztek. Oda helyezték tehát Jézust, mivel a zsidók előkészületi napja volt, és a sír közel volt.” (János 19:41-42) A gondolat egyértelmű: azért temették Jézust egy közeli sírba, hogy még az előkészületi napon, a szombat kezdete előtt befejezhessék a temetést.

Ezen kívül több olyan bibliai példát is találunk, ahol az éjszaka a nap részének számít. Például 1Sámuel 26:7-8 szerint Dávid és Abisai éjszaka érkeztek Saul táborához. Abisai ezt mondta Dávidnak: „Isten ma a kezébe adta ellenségedet.” Mivel mindez éjszaka történt, világos, hogy az éjszaka is beletartozott az itt említett „napba”.

2Mózes 12:41-42: „És történt, hogy a négyszázharminc esztendő végén, éppen azon a napon vonult ki az Úr minden serege Egyiptom földjéről. Ez az éjszaka az Úré, hogy megemlékezzenek róla, mert ezen az éjszakán hozta ki őket Egyiptom földjéről; ez az éjszaka az Úré, amelyet Izráel minden nemzedékének meg kell tartania.”

Ugyanezt látjuk a betlehemi pásztorok történetében is. Lukács 2:8-11 szerint a pásztorok éjszaka őrizték a nyájukat, amikor megjelent nekik az Úr angyala, és ezt mondta: „Ne féljete! Íme, nagy örömet hirdetek nektek, amely az egész nép öröme lesz: ma megszületett nektek a Megváltó, aki Krisztus, az Úr, Dávid városában.” Az angyal itt is úgy beszél a „mai napról”, hogy közben éjszaka van. Vagyis az éjszaka a nap részének számít.

Jézus szavai is ezt támasztják alá. Márk 14:30: „Bizony mondom neked, hogy te ma, ezen az éjszakán, mielőtt a kakas kétszer megszólalna, háromszor tagadsz meg engem.” Lukács 22:34: „Mondom neked, Péter: ma nem szólal meg a kakas, mielőtt háromszor meg nem tagadod, hogy ismeresz engem.”

Ezekkel a kijelentésekkel lezárhatjuk azt az érvelést, hogy a hét napjai este kezdődnek, és hogy egy teljes nap 24 órából áll. Most nézzünk meg egy-két ellenvetést is.

Egyesek a Máté 28:1 alapján azt mondják, hogy a nap napkeltekor kezdődik: „A szombat elmúltával, a hét első napjának hajnalán elment Mária Magdaléna és a másik Mária, hogy megnézzék a sírt.” De ebből a versből nem lehet olyan következtetést levonni, amely felülrná az eddig bemutatott közvetlen bizonyítékokat. Ha azonban János 20:1-re lapozunk, azonnal látjuk, hogy ez az értelmezés nem áll meg: „A hét első napján pedig korán, amikor még sötét volt, Mária Magdaléna elment a sírhoz, és látta, hogy a követ elvették a sírtól.” Itt világosan az áll, hogy a sírhoz „amikor még sötét volt” érkezett, és ez már a hét első napja volt. Ez közvetlen bizonyíték arra, hogy a hét első napja magában foglalja a szombat után következő éjszaka legalább egy részét.

Dr. Clarke Máté 28:1-hez fűzött megjegyzése szerint a görög kifejezést, amelyet gyakran „a szombat végén” fordítanak, több neves bibliamagyarázó úgy értette, hogy „a hét vége után”. Ebben az értelemben Máté egyszerűen azt mondja, hogy az asszonyok a szombat után, a hét első napjának kezdetén mentek a sírhoz.

A negyedik napon a Nap megteremtését egyesek szintén úgy értelmezik, mint ami bizonyítja, hogy a nap napkeltével – mások szerint délben – kezdődött. Nézzük meg Mózes szavait: „És Isten ezt mondta: Legyenek világító testek az égboltozaton, hogy elválassák a nappalt az éjszakától; és legyenek jelekül, időszakok, napok és esztendőik számára. Világítsanak az égboltozaton, hogy világítsanak a földre. És így lett. Isten megalkotta a két nagy világító testet: a nagyobb világító testet, hogy uralkodjék a nappalon, a kisebb világító testet, hogy uralkodjék az éjszakán; és a csillagokat is. Az égboltozatra helyezte őket, hogy világítsanak a földre, uralkodjanak a nappalon és az éjszakán, és elválassák a világosságot a sötétségtől.” (1Mózes 1:14–18)

Azok, akik erre alapozzák az érvelésüket, azt feltételezik, hogy a teremtéskor a Nap éppen felkelt – vagy mások szerint éppen az égbolt közepén volt. De ez a gondolatmenet nem meggyőző. Abban a pillanatban, amikor a Nap először megjelent az égbolton, a Föld legkeletibb pontjáról nézve éppen lenyugvónak tűnt volna; egy ettől nyugatabbra fekvő helyről az ég közepén látszott volna; a legnyugatibb ponton pedig éppen felkelt volna a horizont fölé. Ezért teljesen ésszerű lehet arra gondolni, hogy azon a keleti helyen – talán az Éden kertjében –, ahol a nap kezdte meg körútját a Föld körül, a Nap teremtésekor éppen lenyugvóban volt.

Így a Teremtő munkája összhangban áll: minden nap este kezdődött. Amikor a negyedik napon a Nap először láthatóvá vált, azon a helyen éppen lenyugodni látszott, majd nyugat felé haladva a naplemente is körbejárta a Földet. Ez a gondolat, hogy a nap keleten kezdődik, majd körbejárja a világot, fontos választ ad arra az ellenvetésre, hogy a szombatot csak akkor lehetne megtartani, ha Palesztinában élnénk. Nem erről van szó: mi akkor tartjuk meg a napot, amikor hozzánk elérkezik. Ahogy a szombat körbejárja a Földet, minden embernek lehetősége van megtartani a Teremtő nyugalomnapját.

Úgy gondoljuk, a bemutatott bibliai bizonyítékok elegendőek annak megállapításához, hogy a nap este kezdődik. A következő kérdés tehát az: mikor kezdődik az este? Mit mond erről a Biblia? Mózes így határozza meg az este kezdetét. 5Mózes 16:6: „Azon a helyen, amelyet Istened, az Úr kiválaszt, hogy oda helyezze nevét, ott áldozd fel a pászkát este, napnyugtakor, abban az időben, amikor kijöttél Egyiptomból.” Ez a vers úgy tűnik, egyértelműen eldönti a kérdést: az este napnyugtakor van.

2Mózes 12:6 azonban látszólag árnyalhatja az előbbi szöveget: „A hónap tizennegyedik napjáig őrizzétek; Izráel egész gyülekezetének közössége pedig ölje meg este.” A szöveg széljegyzete szerint szó szerint „a két este között” áll. Ezt egyesek délután 3 órára teszik. Ha ez helyes lenne, akkor az 5Mózes 16:6-ban szereplő „napnyugta” kifejezés nem lenne pontos időpont. Gesenius héber szótára azonban azt mondja, hogy a „két este között” – a legjobban alátámasztott értelmezés szerint – „a napnyugta és a sötétség beállta közötti időszak” volt. Ha ez így van, akkor a 2Mózes 12 és az 5Mózes 16 között nincs valódi ellentmondás: mindkettő a napnyugtához kapcsolja az estét.

Greenfield Újszövetségi lexikona szerint a héberek két „estét” különböztettek meg: az egyik a kilencedik órától, vagyis délután 3 órától napnyugtáig tartott, a másik pedig napnyugtától sötétedésig. Robinson Újszövetségi lexikona hasonló magyarázatot ad. Ez lényegében összhangban van Gesenius értelmezésével.

Nézzük meg a 3Mózes 22:6-7-et is: „Aki ilyenhez ér, tisztátalan legyen estig, és a szent dolgokból ne egyék, csak ha megfürdeti testét vízben. Napnyugtakor azonban tiszta lesz, és azután ehet a szent dolgokból, mert az az ő tápláléka.” Ehhez alig kell magyarázat: az „est” itt világosan „napnyugtát” jelent. Aki estig tisztátalan volt, napnyugtakor tisztává lett. Lásd még 5Mózes 23:11; 24:13, 15.

Józsué 8:29 ugyanezt tanítja: „Ai királyát pedig felakasztotta egy fára estig; napnyugtakor pedig megparancsolta Józsué, hogy vegyék le a holttestét a fáról...” Józsué 10:26-27 szintén összekapcsolja az estét a naplementével: „...és a fákon függték estig. Amikor pedig a nap lemenőben volt, Józsué megparancsolta, hogy vegyék le őket a fákról...” Hasonló példákat találunk Bírák 14:18-ban és 2Sámuel 3:35-ben is. A 2Krónikák 18:34 pedig ezt mondja: „A harc azonban azon a napon egyre hevesebb lett; Izráel királya estig állva maradt a harci kocsiján a szíriaiak ellen, de napnyugta körül meghalt.”

Az Újszövetség is két helyen egyértelműen a napnyugtához kapcsolja az estét. Három evangélista ugyanarról az eseményről számol be: ketten azt mondják, hogy „este” történt, ketten pedig azt, hogy „napnyugtakor”. Máté 8:16: „Amikor beesteledett, sok démoni megszállottat vittek hozzá, ő pedig szóval kiűzte a lelkeket, és meggyógyított minden beteget.” Márk 1:32: „Amikor este lett, napnyugtakor hozzá vitték mindazokat, akik betegek voltak vagy démonok szállták meg őket.” Lukács 4:40: „Napnyugtakor pedig mindazok, akik különféle betegségekben szenvedtek, odavitték őket hozzá; ő pedig mindegyikükre rátette a kezét, és meggyógyította őket.”

Márk beszámolójából az is kiderül, hogy ez a szombat utáni estén történt. Ezért érthető, miért vártak napnyugtáig, mielőtt elvitték volna a betegeket Jézushoz: meg kellett várniuk a szombat végét.

Egyesek a Nehémiás 13:19-et hozzák fel annak bizonyítására, hogy az év bizonyos időszakaiban a nap csak napnyugta után kezdődik. A vers így szól: „Amikor Jeruzsálem kapui kezdtek elsötétedni a szombat előtt, megparancsoltam, hogy zárják be a kapukat, és ne nyissák ki őket a szombat utánig...” Talán egyszerűen túl gyorsan olvassuk a szöveget. Nem azt mondja, hogy „amikor Jeruzsálemben kezdett sötétedni”, hanem azt, hogy „amikor Jeruzsálem kapui kezdtek elsötétedni”. Ennek egyszerűen az lehet az értelme, hogy napnyugta felé a kapuk keleti oldala kezdett árnyékba borulni, és ekkor bezárták őket, hogy minden csendben legyen, amikor a szombat elkezdődik. Ez az értelmezés összhangban van az összes többi bemutatott igével.

A Máté 20:1–12-ben található példázatot is felhozták annak bizonyítására, hogy a nap reggel 6 órakor kezdődik. A példázat így szól:

„Mert a mennyek országa hasonló egy gazdához, aki korán reggel kiment, hogy munkásokat fogadjon a szőlőjébe. Megállapodott velük napi egy dénárban, és elküldte őket a szőlőjébe. Kiment a harmadik órában, és látott másokat tétlenül állni a piacon. Ezt mondta nekik: Menjetek el ti is a szőlőmbe, és ami jogos, megadom nektek. Azok pedig elmentek. Ismét kiment a hatodik és a kilencedik órában, és ugyanígy tett. A tizenegyedik óra körül is kiment, és talált másokat ott állni. Megkérdezte: Miért álltok itt egész nap tétlenül? Azok ezt felelték: Mert senki sem fogadott fel minket. Ő pedig ezt mondta nekik: Menjetek el ti is a szőlőbe, és ami jogos, megkapjátok. Amikor pedig este lett, a szőlő ura ezt mondta a munkavezetőjének: Hívd elő a munkásokat, és add oda nekik a bérüket, az utolsóktól kezdve az elsőig. Amikor eljöttek a tizenegyedik órában fogadottak, mindegyikük egy dénárt kapott. Amikor pedig az első jöttek, azt gondolták, hogy többet kapnak; de ők is egy-egy dénárt kaptak. Amikor átvették, panaszkodni kezdtek a gazdára: Ezek az utolsók csak egy órát dolgoztak, te mégis egyenlővé tetted őket velünk, akik viseltük a nap terhét és forróságát.”

Az ebből levont érvelés a következő: egy nap tizenkét órából áll; a harmadik óra reggel 9 óra; a hatodik dél; a kilencedik délután 3 óra; a tizenegyedik délután 5 óra; és ettől az időtől estig már csak egy óra van hátra. Így az este 6 órakor kezdődik.

Ennek az érvelésnek azonban több problémája van. 1. Az Újszövetségben említett órák nem azonosak a mi óráinkkal. Nálunk egy óra mindig 60 perc. Az Újszövetségben viszont az „óra” a napkeltétől napnyugtáig tartó időszak tizenketted részét jelentette. Ezért az órák az évszaktól függően hosszabbak vagy rövidebbek voltak. Igaz, hogy a hatodik óra – a nap közepe – mindig dél körülre esett, de a tizenkettedik óra, vagyis az este, mindig napnyugtakor érkezett el. 2. A nap órákra való felosztása nem Istentől adott rendelkezés volt, hanem pogány eredetű módszer volt.

Ugyanezt az érvelést János 11:9-ből is levezették: „Nemde tizenkét órája van a nappalnak? Ha valaki nappal jár, nem botlik meg, mert látja e világ világosságát.” Azt mondják: ha a napnak tizenkét órája van, akkor a hatodik óra dél; mivel dél előtt és után is hat óra van, a tizenkét órás nappal reggel 6-kor kezdődik és este 6-kor ér véget. Így a 24 órás nap természetesen este 6-kor kezdődne és érne véget. Ez az érvelés akkor lenne meggyőző, ha az alapfeltevés helyes lenne.

De ugyanaz a probléma itt is fennáll, mint a Máté 20. fejezetéből vett érvelésnél: az órák nem 60 perces órák voltak, hanem a napkeltétől napnyugtáig tartó idő tizenketted részei. Ezért az órák hossza folyamatosan változott, az este viszont mindig napnyugtakor következett be. Következésképpen Máté 20:1–12 és János 11:9 nem mond ellent annak a bizonyítéknak, hogy a nap napnyugtakor kezdődik.

Most azt kell bizonyítanunk, hogy az órák valóban a napkelte és napnyugta közötti idő tizenketted részét jelentették. Ezt több forrás is megerősíti.

Clarke János 1:39-hez fűzött jegyzete szerint: „A zsidók tizenkét órát számoltak a nappalban, ezért minden egyes óra hosszabb vagy rövidebb volt az év különböző időszakaiban.”

Clarke János 11:9-hez fűzött jegyzete: „A zsidók, ahogy a legtöbb más nép is, a napkeltétől napnyugtáig tartó időt tizenkét egyenlő részre osztották; ezek az órák azonban az évszakoktól függően hosszabbak vagy rövidebbek voltak.”

Bloomfield János 11:9-hez fűzött jegyzete: „A zsidók – a görögöktől átvett számítás szerint – a nappalt, vagyis a napkeltétől napnyugtáig tartó időt tizenkét órára osztották, amelyek hossza természetesen kissé változott az évszakok szerint.”

Cruden: „Az Újszövetségben világosan látjuk, hogy a nappalt a görögök és rómaiak módszere szerint tizenkét egyenlő órára osztották. Ezek az órák egymással egyenlőek voltak, de az év

különböző évszakaiban nem ugyanannyi ideig tartottak. A nyári, hosszú napok tizenkét órája sokkal hosszabb volt, mint a téli, rövid napoké.”

Encyclopedia of Religious Knowledge: „A bibliai írók általában a nappalt és az éjszakát tizenkét, egymástól eltérő hosszúságú órára osztják. A hatodik óra egész évben dél, a tizenkettedik óra pedig a nap utolsó órája. Nyáron a tizenkettedik óra – ahogy a többi is – hosszabb volt, mint télen.”

Watson Biblical and Theological Dictionary: „A nap tizenkét órára volt osztva, amelyek természetesen változtak hosszúságukban: télen rövidebbek, nyáron hosszabbak voltak.”

The Cottage Bible, János 11:9-hez fűzött jegyzete: „A zsidók napjaikat estétől estéig számolták, a teremtés történetében, Mózes első könyvének első fejezetében említett rend szerint: ‘lett este, és lett reggel: első nap’. Ezért a szombatjuk, vagyis a hetedik nap, napnyugtakor kezdődött azon a napon, amelyet mi pénteknek nevezünk, és a következő nap ugyanazon időpontjáig tartott. Amikor Megváltónk Kapernaumban volt, helytelennek tartották, hogy a szombat ideje alatt betegeket vigyenek hozzá. ‘Este, amikor a nap lement, hozzá vittek mindenkit, aki beteg volt vagy akit démonok szálltak meg’ (Márk 1:21-35). A napkelte és napnyugta közötti időt tizenkét egyenlő részre osztották, ezeket óráknak nevezték. Mivel azonban ez az időszak az év egyik részében hosszabb, mint a másokban, az órák hossza is változott. Télen természetesen rövidebbek voltak, mint nyáron. Az órákat napkeltétől számolták, nem a nap közepétől, ahogy mi szoktuk. Az órák használata csak a fogság után jelenik meg; ezért ésszerű azt feltételezni, hogy a zsidók ezt az időszámítást a káldeusoktól vették át, akiktől később a görögökhöz és rómaiakhoz is eljutott.”

Covel’s Bible Dictionary: „A Szentírásban az ‘óra’ a tizenkét egyenlő rész egyikét jelenti, amelyre minden napot felosztottak. Ezek a részek természetesen az év különböző időszakaiban eltérő hosszúságúak voltak. Ez az időszámítás legalább a babiloni fogság után elterjedt a zsidók között, de valószínűleg már korábban is ismerték.”

Greenfield’s New Testament Lexicon: „Az óra a nap tizenkét egyenlő részének egyike, amelyek hossza természetesen különbözött az év különböző időszakaiban.”

Robinson’s Lexicon of the New Testament: „Az Újszövetségben az ‘óra’ a természetes nappal és éjszaka tizenkét egyenlő részének egyikét jelenti. Ezek az év különböző időszakaiban természetesen eltérő hosszúságúak voltak. Ezt a rendszert valószínűleg csillagászok vezették be; először Hipparkhosz használhatta így Kr. e. 140 körül.”

Ezek a források bőségesen elegendőek annak megállapításához, hogy az Újszövetségben szereplő órák nem felelnek meg a mai, órával mért 60 perces időegységeknek. A napkelte és napnyugta közötti idő tizenketted részét jelentették. Ezért Máté 20:1-12-ből és János 11:9-ből nem lehet olyan érvet felhozni, amely ellentmondana annak, amit már láttunk: az este, amellyel a nap kezdődik, napnyugtakor van.

Van még egy nagyon fontos szempont. Ha a szombat este 6 órakor kezdődne, senki sem tudná pontosan megállapítani, mikor érkezik el ez az idő, hacsak nincs órája vagy zsebórája. Az órákat csak körülbelül 1658-ban találták fel. Így az emberiség történelmének csaknem teljes, mintegy hatezer éves időszakában Isten népének nem lett volna eszköze annak meghatározására, mikor kezdődik a szombat.

Ez nyilvánvalóan abszurd következtetés lenne. Ráadásul a Szentírásban egyetlen olyan bizonyíték sincs, amely a szombat este 6 órás kezdetét támasztaná alá. Ezért a következőképpen foglalhatjuk össze az érvelést:

1. Nincs bibliai érv amellett, hogy az este 6 órakor kezdődik.
2. Ha valóban 6 órakor kezdődne, akkor Isten népe mintegy 5600 éven keresztül nem tudta volna pontosan megállapítani, mikor kezdődik a szombat.

3. A Biblia több egyértelmű kijelentéssel is azt támasztja alá, hogy az este napnyugtakor kezdődik.

J. N. A.